

Article Information

Article Type: Research Article

This article was checked by iThenticate.

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17121/ressjournal.3185>

THE STUDY OF NURDAN DAMLA'S CHILDREN'S BOOKS RELIGIOUS CONTENT IN TERMS OF BASIC PRINCIPLES OF CHILDREN'S LITERATURE

NURDAN DAMLA'NIN DİNİ İÇERİKLİ ÇOCUK KİTAPLARININ ÇOCUK EDEBİYATININ TEMEL İLKELERİNE GÖRE İNCELENMESİ

Fatma DELİBAŞ¹
Bekir KAYABAŞI²

Abstract

Since the existence of humanity, the education of the child has always been an important issue and this issue has been dealt with in different ways periodically according to the role of the child in society. Today, with the rapid progress of technology and science, the universalization of education allows the child to grow up in a modern way, but the educational life of the child is not limited to this. For believers, religion becomes human life itself due to the effect of religion in regulating human life, and religious society wants the child to gain a personality and identity in this direction by transferring its religious values. Try different ways for this. One of them is children's literature. Although children's literature is built on universal values, it cannot be abstracted from the values of the society it comes from. However, a transfer of religious values, which is far from aesthetic criteria, does not rely on poetic language, and is created by ignoring the child's perspective and reality, will be a textbook written for children rather than a work of children's literature. In this study, religious children's books of Nurdan Damla were examined according to the basic principles of children's literature. In this context, the study was handled under two headings, in terms of form and content. In the study, the document analysis method, one of the qualitative research methods, was used. The research includes eleven children's books with religious content from Nurdan Damla's children's books. As a result of the research, it has been determined that Nurdan Damla's religious children's books generally comply with the basic principles of children's literature as a form, but in terms of content, teaching is created by getting ahead of literature.

Keywords: Nurdan Damla, children's literature, children's books, religious content.

¹ Adıyaman Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi, fatmadelibas28@outlook.com ORCID:0000-0001-7792-6651

² Doç. Dr., Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi ORCID: 0000-0003-3896-6305 bkayabasi@adiyaman.edu.tr

Özet

İnsanlığın var olmasından bu yana çocuğun eğitimi her zaman önemli bir konu olmuş ve bu konu dönemselsel olarak çocuğun toplum içindeki rolüne göre farklı şekillerde ele alınmıştır. Günümüzde teknolojinin ve bilimin hızla ilerlemesiyle eğitimin evrenselleşmesi çocuğun modern bir şekilde yetişmesini sağlamakla beraber çocuğun eğitim hayatı bununla sınırlanmaz. İnananlar için dinin insan yaşamını düzenlemedeki etkisinden dolayı din, insan yaşamının kendisi olur ve dindar toplum da sahip olduğu dini değerleri çocuğa aktararak onun bu yönde bir kişilik ve kimlik kazanmasını ister. Bunun için farklı yollar dener. Bunlardan birisi de çocuk edebiyatıdır. Çocuk edebiyatı her ne kadar evrensel değerler üzerine inşa edilse de içinden çıktığı toplumun değerlerinden soyutlanamaz. Ancak estetik ölçütlerden uzak, poetik dile yaslanmayan, çocuk bakışı ve gerçekliği göz ardı edilerek oluşturulan bir dini değerler aktarımı, çocuk edebiyatı eseri olmaktan ziyade çocuklar için kaleme alınmış bir ders kitabı olacaktır. Bu çalışmada Nurdan Damla'nın dini içerikli çocuk kitapları, çocuk edebiyatının temel ilkelerine göre incelenmiştir. Bu bağlamda inceleme biçim bakımından ve içerik bakımından olmak üzere iki başlık halinde ele alınmıştır. İncelemede nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma Nurdan Damla'nın çocuk kitaplarından dini içerikli on bir çocuk kitabını kapsamaktadır. Araştırma sonucunda incelenen Nurdan Damla'nın dini içerikli çocuk kitaplarının biçim olarak çocuk edebiyatının temel ilkelerine genelde uyduğu ancak içerik olarak öğreticiliğin edebiyatın önüne geçerek oluşturulduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Nurdan Damla, çocuk edebiyatı, çocuk kitapları, dini içerik.

GİRİŞ

İlk insandan bu yana din, toplumların hayatına etki eden ve onu düzenleyen dinamiklerin başında gelmektedir. Her ne kadar laik sistemle beraber bazı toplumlarda din toplum hayatını düzenleyen kurallar olmaktan çıktıysa da dinin ahlaki kuralları toplumların sosyal hayatını düzenleyen dinamikler olarak toplum üzerindeki etkisini hala sürdürmekte ve insanlığın manevi olarak ihtiyaçlarını gidermekte en önemli olgu özelliğini korumaktadır. Dinin insan hayatındaki önemi onun öğretilmesi noktasında ilahi kitapların yanında farklı araçların devreye girmesini sağlamıştır. Bunlardan biri de edebiyattır. Edebiyatın düşüncenin yanında hislere de dokunması ve içinde barındırdığı anlatım biçimleri onu diğer araçlardan farklı kılmıştır.

Hikâye en etkili anlatım biçimlerindedir. Hikâye tekniği sayesinde en zor konular kolayca anlatılır, hatırdaki kalacak bir etkiye kavuşur (Bilgin, 1994:51). Çocukların dünya görüşlerini ve ruhlarını etkileme, onlara anlatı ve drama sevgilerine hitap ederek bu dünyada veya ahirette esenlikleri için neyin gerekli olduğunu öğretme çabası, tüm çocuk edebiyatını olmasa da her zaman çok şey ifade etmiştir. On dokuzuncu yüzyılda, Charlotte Yonge, Loisa May Alcott, Charles Kingsley ve George MacDonald gibi birbirinden farklı yazarların tümü, okuyucuları dini inançla aşılacak için hikâyeyi kullandılar (Ahşap, 1999:1). Aslında dinin kendisi hikâye etme tekniğini kullanarak insanları bilgilendirme ve etkileme yolunu seçmiş, kadim zamanlardan bu yana hikâyenin etkileyciliği başta tasavvuf olmak üzere dini öğretilerin aktarımında önemli bir araç olmuştur. Özellikle çocukların eğitilmesinde kendilerini sorumlu hissedenler, çocuklara din gibi soyut bir kavramın öğretilmesinde bu yola daha çok başvurmuşlardır.

Bireyin yaşam boyunca gelişime ve öğrenmeye açık olabilmesinin, hayata ve geleceğe yönelik bakış açısının oluşabilmesinin, toplumsal değerlerin bilincine varmasının, ana dilinin inceliklerini sezmesinin ve kullanabilmesinin temel yolu kitaplardan geçmektedir (Kıymaz ve Gürlek, 2021:233). Nitekim, bu dönemde okunan kitaplar çocukların hayal kurma ve düşünme becerilerini geliştirmesinin yanı sıra, kişilik gelişimi ile dini ve ahlaki gelişimleri açısından da önemli birer araç olmaktadır (Turan, 2010:172). Çocuklar için yazmak belki de yetişkinler için yazmaktan çok daha zor bir olaydır. Onların seviyesine inebilmek, onların anlayabilecek, sevebilecek ve zevk alabilecekleri bir üslubu yakalamak kolay değildir (Çalışkan, 2010:416). Bu yüzden çocuk yazarlarının bu konuda, çocukların

dünyasını anlaması ve bilmesi, yazarların kaleme alacakları eserlerin çocuklar için faydalı olmasını sağlayacaktır (Kayabaşı, Yılmaz ve Doyumgaç, 2016:327)

Çocuk kitaplarında hiçbir inancın, ideolojinin, düşüncenin yer almaması gerektiğini savunan yazarlar vardır. Çer (2019:6), çocuğa düşünce, inanç ya da ideolojilerin çocuk kitaplarıyla öğretilmemesi gerektiğini söyler. Çünkü çocuğun herhangi bir görüşe bağlanmasını sağlamak çocuk yazınının amaçladığı bir şey olmadığını, çocuk kitapları aracılığıyla erken dönemde çocuğa biçim vermek amacıyla ideolojik söylemlerin öncelenmemesi gerektiğini belirtir. Bu nedenle çocuk kitapları, çocuğun bilişsel düzeyinin alımlayamayacağı bu söylemlerin taşıyıcılığını yapmamasının daha doğru olduğunu ifade eder. Bu konuda Çer gibi düşünen Sever (2019:30), çocuk kitabı yazarının, bir düşüncenin, inancın peşinde koşan, o düşüncenin ya da inancın doğruluğuna çocukları inandırmaya çalışan bir söylevci olmadığını, yazarın öncelikli sorumluluğunun, çocukları kendi deneyimleriyle bilgilendirme ve yetiştirme anlayışından çok, dilin anlatım olanaklarıyla kurgulanmış; çocuğun kendini, insanı ve yaşamı tanımaya olanak sağlayacak yaşam durumları yaratmak olması gerektiğini belirtir. Ancak yazar, yaşam durumlarını çocuk edebiyatı aracılığıyla anlatırken içinden çıktığı toplumun değerlerinden kendisini soyutlayamaz ve bu değer yargılarından biri de dindir. Dinin insan hayatını etkileyen ve şekillerden bir olgu olması onun çocuk edebiyatına yansımaları etkileyecektir. Elbette çocuk edebiyatı dinin sözcülüğünü yapmayacaktır. Yaptığı takdirde bu başka bir şey olacaktır. Ancak evrensel değerler ile toplumun kendi değerlerini de çocuk edebiyatı aracılığıyla anlatması olağan bir durum olarak karşılanmalıdır.

Dini içerikli çocuk kitapları arasında edebiyat katına yükselmiş nitelikli örnek çok azdır. Dini içerikli çocuk kitapları 1970'li yıllarda yaygınlaşmaya başlar. Bu kitaplar "çocuk gerçekliği"nden uzak ve kalıplı söylemlerle yazılmıştır. Bunun temel nedeni çocuklar için dini içerikli edebiyat geleneğinin olmayışıdır. Yetişkin bilinci ve algısına dayalı bir din anlayışını çocuklara anlatan bu yazarların çoğunluğu çocuk dil dizgesi ve "çocuk gerçekliği"ne göre edebiyat yapmaktan uzaktırlar. Bu tür dini içerikli kitaplar pedagojik ve estetik kabul ölçütlerinden de çok uzaktır (Şirin, 2019:129).

Çocuk kitaplarında hedef, edebî kültür oluşturmak ve çocuğun yaşama dair bilgi sahibi olmasını, toplumun sahip olduğu değerleri bilmesini sağlayarak gelişimine uygun bir kişilik oluşturmasını sağlamaktır. Bu amaçla çocuk kitaplarında dini değerler işlenirken çocuk edebiyatının bir araç olmamasına özen gösterilmeli ve öncelik edebî zevke verilmelidir. Çocuk dini değerleri, toplumun sahip olduğu hassasiyetleri sezebilmelidir. Çocuğa özgürce düşüneceği alan bırakılmalıdır ve kendi değerlerini oluşturabilmesine fırsat verilmelidir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı Nurdan Damla'nın dini içerikli çocuk kitaplarını, çocuk edebiyatının temel ilkelerine göre incelemektir.

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni ve Yöntemi

Nurdan Damla'nın dini içerikli çocuk kitaplarının çocuk edebiyatı temel ilkeleri açısından incelemeyi amaçlayan bu çalışma, var olan bir durumu olduğu biçimiyle betimlemeyi amaçladığından tarama türünde bir araştırmadır. Tarama araştırmaları, geniş kitlelerin görüşlerini, özelliklerini betimlemeyi hedefleyen araştırmalardır (Büyüköztürk vd., 2014:177).

Araştırma yazılı metinlerin çocuk edebiyatının temel ilkeleri çerçevesinde çözümlemeyi içerdiğinden nitel araştırma olarak doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2018:189).

Araştırmada İncelenen Eserler

Araştırmanın evrenini Nurdan Damla'nın çocuklar için kaleme aldığı dinî içerikli kitaplar oluşturmaktadır. İncelemeye yazarın bütün kitapları dâhil edilmemiştir. Örneklemeye gidilerek dinî içerikli on bir eseriyle sınırlandırılmıştır. İncelenen eserler; Besmele Hazinesi, Cennet Nasıl Bir Yer, Bizim Evde Ramazan, Peygamberimizin Mucizeleri/Işık Hızı Yolculuğu, Dünya Çocukları Peygamberimizi Tanıyor, Yoldaki İpuçları/Maceraya Yolculuk, 365 Günde Sevgili Kitabım Kur'an, 40 Adımda Muhteşem Peygamberim, Peygamberlerin Mucizeleri/Mucizeler Tüneli, 365 Günde Sevgili Peygamberim, Biricik Dinim İslâm isimli kitaplardan oluşmaktadır.

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Çalışmaya alanyazın taraması yapılarak başlanmıştır. Konunun uzmanı çeşitli akademisyenler ve yazarlar tarafından yazılmış çocuk edebiyatı, çocuk gelişimi, din eğitimiyle ilgili kitaplar, makaleler ve konuyla ilgili diğer kaynaklara başvurulmuştur. Nurdan Damla'nın dinî içerikli çocuk eserleri çevrim içi satış yapan sitelerden temin edilmiştir.

Araştırmada betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz yöntemine göre elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebileceği gibi, görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak da sunulabilir. Betimsel analizde, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018:239-240). Bu bağlamda betimsel analiz, çocuk edebiyatına büyük katkıları olan Sedat Sever'in (2007) 2. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu'nda yaptığı "Çocuk Edebiyatı Nasıl Olmalıdır?" adlı makalesi baz alınarak yapılmıştır. Nurdan Damla'nın dinî içerikli çocuk eserleri çocuk edebiyatı temel ilkelerine göre incelenerek değerlendirilmiş ve elde edilen bulgular sunulmuştur. Çocuk edebiyatının temel ilkelerine göre biçim ve içerik özelliklerine göre eserlerin değerlendirilmesi yapılmıştır.

BULGULAR

Biçim Özellikleri Bakımından Değerlendirme

Nurdan Damla'nın dinî içerikli çocuk kitaplarının biçim özellikleri bakımından boyut, kâğıt cinsi, sayfa düzeni, harfler, resimler olarak değerlendirilmiştir.

Yazarın dinî içerikli çocuk kitaplarının boyutlarında, kâğıt cinsinde ve kapakta standart bir ölçü kullanılmamış, farklı boyutlarda kitaplar, kapak ve kâğıt cinsleri tercih edilmiştir. "Besmele Hazinesi" birinci hamur kâğıt, karton kapak, 16 x 23,5 cm ölçüleri, "Cennet Nasıl Bir Yer?" kitap kâğıdı, karton kapak, 13,5 x 19,5 cm ölçüleri, "365 Günde Sevgili Peygamberim" ciltli, birinci hamur kâğıt, 20,5 x 28,5 cm ölçüleri, "40 Adımda Muhteşem Peygamberim" karton kapak, kitap kâğıdı, 16,5 x 23,5 cm ölçüleri, "Yoldaki İpuçları/Maceraya Yolculuk" karton kapak, kitap kâğıdı, 12,5 x 19,5 cm ölçüleri, "Dünya Çocukları Peygamberimizi Tanıyor" karton kapak, kitap kâğıdı, 16 x 23,5 cm ölçüleri, "365 Günde Sevgili Kitabım Kur'an" ciltli, birinci hamur kâğıt, 19 x 27 cm ölçüleri, "Peygamberlerin Mucizeleri" karton kapak, kitap kâğıdı, 13,5 x 21 cm ölçüleri, "Bizim Evde Ramazan" karton kapak, kitap kâğıdı, 15 x 19,5 cm ölçüleri, "Biricik Dinim İslam" karton kapak, kitap kâğıdı, 17 x 24 cm ölçüleri, "Peygamberimizin Mucizeleri" karton kapak, birinci hamur, 16 x 23,5 cm ölçüleri tercih edilmiştir.

Sayfa düzeni oluşturulurken okuyucunun zorlanmayacağı ve göz hareketlerinin rahat bir şekilde satırları takip edeceği bir şekilde oluşturulduğu, harflerin ve resimlerin bir arada bulunduğu sayfalarda, genelde iç içe geçmesini önleyecek bir düzenin takip edildiği, sayfaların okuyucuların rahat bir şekilde okumalarını sağlayacak nitelikte olduğu, harflerin genelde çocukların yaş gruplarına uygun puntolarla oluşturulduğu gözlemlenmiştir.

Kitaplardaki resimler farklı sanatçılar tarafından çizilmiştir. Genelde içerikle uyumlu olan resimler, bazen hikâyeyi tamamlayan unsur olarak kullanılmış, bazen çocuğun hayal dünyasını besleyecek şekilde oluşturulmuş, bazen de estetik zevk uyandıracak şekilde

çizilmiştir. Çoğu kitaplarda canlı renklerin kullanılmasına özen gösterilirken” Yoldaki İpuçları/Maceraya Yolculuk”, “Cennet Nasıl Bir Yer?” ve “40 Adımda Muhteşem Peygamberim” adlı kitaplarda resimler renklendirilmeden oluşturulmuştur. Renklerin hikâyede çocuk okuyucunun algısını arttıran unsur olduğu düşünüldüğünde resimlerde renklerin kullanılmaması istenilen dikkatin ve algının oluşmasını önleyeceği düşünülmektedir. Ayrıca “Cennet Nasıl Bir Yer?” adlı çocuk kitabının bir resminde “water slide, ticket” gibi ifadeler yer almakta, bazı resimler “Walt Disney” çizgi filmlerinin görsellerini çağrıştırmakta ve bu da kitaptaki resimlerin özensizce oluşturulduğunu hissettirmektedir.

Resimler çizilirken dini hassasiyetlere de özen gösterilmiş. Peygamberlerin hayatları anlatılırken peygamberlerin ve sahabelerin resimleri çizilmemiş, bazı resimlerin altına açıklamalar yapılarak yanlış anlamının önüne geçilmeye çalışılmıştır.

İçerik Özellikleri Bakımından Değerlendirilmesi

Bu Bölümde Nurdan Damla'nın dini içerikli çocuk kitaplarının içerik özellikleri bakımından konu, izlek, karakterler, ileti, çevre, dil ve anlatım olarak değerlendirilecektir.

Konu-Kurgu

Nurdan Damla'nın dini içerikli çocuk kitaplarında çeşitli din konuları farklı olay örgüsü kullanılarak anlatılmıştır. Dini konular hakkında bilgi vermenin öne çıktığı hikâyelerde olayların birer araç olarak kullanıldığı gözlemlenmiştir. Oğuzkan (2013:372), çocuk yayınlarında konu ne olursa olsun imkân ölçüsünde hareket unsuruna önem verilmesi gerektiğini söyler. Çocuklar bir düşünce veya görüşün tekrar tekrar anlatıldığı, açıklandığı ve örneklerle ispatlanmaya çalışıldığı eserlerden çok, hareketli olayların ve hayat durumlarının tasvir edildiği eserleri okumaktan zevk duyacaklarını belirtir. Oysa Nurdan Damla'nın çocuklar için kaleme aldığı eserlerinde dini konuların çok fazla öne çıkarak olayları gölgelemesi, çocuk okurun sıkılmasına neden olacağı düşünülmektedir. Aynı şekilde anlattığı peygamber kıssalarında da kurguladığı hikâyelerin içindeki olayların gelişim göstermemesi ve diyalog yoluyla kahramanların ağzından kıssaları anlatma yolunu tercih etmesi, olayları sürükleyici olmaktan çıkarmakta, salt bilgi verme amaçlı olduğu izlenimini uyandırmaktadır.

Mustafa Ruhi Şirin'in (2015:177) ifadesiyle “poetik dile yaslanan çocuk yazarları yol göstermez, buna karşılık sezdirirler. Bununla da yetinmez, çocukluğa bürünür ve şaşarak yaşarlar. Çocuk bakışını ayarlayan dürbünlerini daima açık tutmayı başarırlar.” Oysa Nurdan Damla, dini içerikli çocuk kitaplarında, işaret parmağı havada, çocuklara dini konularda sürekli bilgi veren ve böyle daha faydalı olacağını düşünerek neler yapması gerektiğini çocuk karakterler aracılığıyla çocuklara aktaran ve onları yönlendiren bir konumda olduğu görülmektedir. Bu da çocuk kitaplarına bolca çocuk edebiyatı sosu verilmiş ders kitabı izlenimini vermektedir.

-Bismillah öyle bir hazinedir ki Selin, o hazineyi bulduğun anda her korkudan kurtulursun. “Bismillah” bizi, korktuğumuz şeylerin de sahibi olan Yaraticının huzuruna çıkarır. “Bismillah” zor işlerimizi kolaylaştırır. Orduları toplar, orduları dağıtır. (Damla, 2013:23)

Dünya sizler için bir sınav salonu gibidir. İnsanlar her şeyi açıkça görürlerse mecburen inanır, mecburen ibadet ederler. O zaman da sağlam olanlarla zayıf olanlar arasındaki fark bilinmez ve gerçekten cenneti hak edecek kimse kalmaz (Damla, 2019:89-90).

Oruç bir bütündür. Gözümüzle çirkin şeylere bakmamalıyız. Dilimizle yalan, yanlış, çirkin söz söylememeliyiz. Kalbimizden kötülük geçirmemeliyiz. Midemiz nasıl oruçluysa diğer organlarımız da böyle oruç tutmalıdır, dedi (Damla, 2017c:61).

İzlek

Nurdan Damla'nın dini içerikli çocuk kitaplarında ön plana çıkan; Allah sevgisi, Peygamber sevgisi, din sevgisi, cennet sevgisi, iyi bir Müslüman olma, bunlarla beraber korku, hayret, heyecan, yaşama sevinci izlekleridir. Özellikle din tesirinin oluşması istendiği görülmüş ve bu minvalde izlekler oluşturulmuştur. Amaç, çocuğa dini değerleri

aktarmak ve çocuğun bunu bilmesini sağlayarak bu konuda çocukta olumlu bir izlenim oluşturmak olabilir.

-İslam'a giren insanlar saygılı, sevgi dolu, karıncayı dahi incitmeyen insanlar oluyorlar. En canî katiller bile İslam'ı tanıdıktan sonra bir kelebeği bile incitemiyorlar. O'nun getirdiği din sayesinde özel kişiler oluyorlar.

(...)

-Abi, bu güzel yolculukla O'na olan sevgim ve bağlılığım kat kat arttı. Biliyor musun, şimdi O'nu daha iyi tanıyor ve daha çok seviyorum... (Damla, 2015:191-192)

Karakterler

Din konusu anlatılırken çocuk karakterlerin hayatına dokunarak anlatıldığı gözlemlenmiştir. Karakter ya da anlatıcı dinî konularda bilgi sahibi olan ve bunu yaşamına aktarabilen idealize bir kişilik olarak yer almakta ya da din konusunda fazla bilgi sahibi olmayan ancak öğrendikçe kişiliğini olgunlaştıran ve dinî bir hayat sürmeye eğilimli kişiler olarak yer almaktadır. Özellikle karakterlerin idealize bir şekilde sunulması çocukların özdeşim kurmasını engelleyebilir. Nurdan Damla'nın dinî içerikli çocuk kitaplarında dini yaşayan insanların ya da çocukların idealize edilmiş mükemmel karakterler olarak yansıtılması gerçek yaşamda ya da çocukların etrafındaki dindar insanlara baktıklarında çelişkiler görmelerine neden olabilir. İnsanlar dindar da olsa hata yapabilecek potansiyele sahiptir. Bundan dolayı karakterlerin gerçek hayatla örtüşmesi daha uygun olmalıdır. Bilgin (2001:107), çocukların Kur'an-ı Kerim'in öğütlediği davranış esasları ile onun yaşanan hayattaki değişik tezahürlerini karşılaştırmaya, eleştirmeye, anlamaya alıştırılması gerektiğini söyler. Aksi halde onların ileride, zihinsel olarak öğrendikleri ile hayatta karşılaştıkları olayları bağdaştıramayınca şaşırabileceklerini, sarsılabileceklerini belirtir.

Böylesine huzurlu ve uyumlu bir ailede yaşadığım için ne kadar şanslı bir çocuk olduğumu düşündüm ve şükrettim. Arkadaşım Ceren'i düşündüm. İçim burkuldu bir an. Dün okulda bana içini döktü. Babası içki içip eve geldikten sonra annesini ve çocukları dövüyormuş. Ceren çok iyi bir kız. Oruç tutmayı çok istediği halde babası tutmasına izin vermiyormuş. Ceren çok üzgün. Bizim evdeki bu coşkulu hayata o kadar özeniyor ki. Benim oruçlu olduğuma da tabii. Ceren bana sık sık şöyle der:

-Keşke benim de babam seninki gibi namaz kılsaydı. O zaman Allah'tan korkar anneme de bana da iyi davranırdı. Allah'tan korkan insanlar kötülük yapmıyorlar değil mi Reyhan! (Damla:2017c:34-35).

İleti

Nurdan Damla'nın dinî içerikli çocuk kitaplarında, çocukların din algısını olumlu bir şekilde alımlayabileceği açık iletiler oluşturularak çocuk okurda dindar kimliğinin oluşması istendiği düşünülmektedir. Allah, Peygamber ve dinin insan hayatının önemli bileşenleri olduğu; Allah'ı, yarattıklarını, Peygamberi tanıdıkça ve İslam dinini yaşadıkça gerçek anlamda huzur ve mutluluğun yaşanacağı iletilerine yer verildiği görülmektedir. Neden bu dünyada var olduğunun sebebi çeşitli iletiler eşliğinde verilerek çocuk okurun bu konuda düşünülmesi istenmektedir. Ayrıca İslam dininin barış, esenlik, huzur, mutluluk getirdiğine vurgu yapılarak gerçek dinin nasıl anlaşılması gerektiği üzerinde durulmaktadır.

-“Bismillah” gizli bir hazinedir. Her güzel işin başıdır (Damla, 2013:27).

-Unutmayalım ki bizleri bu hale getiren böylesine güzel çizen, şekil veren, boyayan, lezzet, koku ve güzelliklerle süsleyen yaratıcımız bir olan Allah'tır. Sahip olduğumuz bu güzellikler bizim değil onun marifet eserleri (Damla, 2013:70).

-Oruç bizi kötülüklerden korur. Peygamberimiz, “Oruç bir kalkandır.” diyor. Oruçluyken yalan söylemeyiz, çirkin söz ve davranıştan uzak dururuz. Sabırlı olmayı öğreniriz. (...) Şükretmeyi ve ümitli olmayı öğreniriz. Fakirlere yardım etmeyi öğreniriz. Vücudumuz dinlenir. Açlığa, susuzluğa dayanıklı hale geliriz. Böyle güzel bir ibadeti yaptığımız için çok mutlu oluruz (Damla, 2017c:169).

Çevre

Çevre, bazen kahramanların varlıkları sorgulayabileceği ya da hayatıyla bütünlük oluşturabilecek şekilde yer almaktadır. Karakterler çevreyi sorgularken Allah'ın varlığının delili şeklinde ve nedensiz hiçbir varlığın olmadığı şekilde aktarılmaktadır. Bazen de olayların anlatımı, çevrenin etkisi hissedilmeyecek şekilde ele alınmaktadır. Ayrıca çevre ve yaşam arasında bağ kurularak çevrenin insan karakterine ve yaşamına etkisi sezdirilmeye çalışılmıştır.

- *Bravo koçum, dedi Rıdvan. Şu içinde yaşadığımız renkli bahar tablosunun hammaddesi, simsiyah bir çamur. Rabbimizin bu güzel sanatlarını düşününce heyecandan yerimde duramıyorum (Damla, 2017c:82).*

Bir anda kendilerini uçsuz bucaksız bir çölde buldular. Geldikleri yer Sahra Çölü'ydü. Yolculuk yapan bir kervanın arasındaydılar. Değişik ses ve lisanda konuşuyorlardı. Her birinin bakışı keskin, davranışı haşindi (Damla, 2015:9).

Dil ve Anlatım

Sanatsal bir dilden ziyade günlük bir dil kullanmayı tercih eden yazar, ele aldığı dini konuları çocuğun seviyesine uygun olarak anlatmış ancak öğreticiliğin çok fazla olmasından dolayı eserlerinde bazen didaktik bir dile kaydığı görülmüştür. Şimşek (2018:116) okuduğu cümleden bir şey anlamayan çocuğun, kitabı okumaya ve anlamaya çalışmayacağını belirtirken yazar, dini terimlerin çok fazla yer aldığı çocuk kitaplarında dini terimlerin açıklamasını yaparak çocuk okurun anlamasını sağlamaya çalışmış ancak bu da öğreticiliğin daha çok ön plana çıkmasına neden olmuştur. Sık sık ayet ve hadisler yer verilmiştir. Genelde kısa cümleler tercih edilirken uzun cümleler de yer almaktadır. Ye yer ikilemelere, deyimlere, benzetmelere başvurularak dilin incelikleri sezdirilmeye çalışılmaktadır. Yazar, bazı çocuk kitaplarında şiirlere, bilmecelelere yer vererek çocuk okurun farklı duygularına seslenmiş bu da anlatımı renklendirmiştir. Ayrıca yazım ve noktalama yanlışlıkları eserlerini olumsuz etkilemiştir.

İşte Kitap! Şüphe yoktur onda. Rehberdir muttakilere! [Bakara suresi, 2. Ayet (Damla, 2018:9)].

-(...) Peygamberimiz ne demiş: "Komşusu aç iken tok uyuyan bizden değildir." (Damla, 2017:106).

Allah'ın güzel isimlerine esma denir (Damla, 2019:77).

-Surenin ismi "Nahl". Arapçada "arı" anlamına gelir (Damla, 2017c:76).

Allah israf edenleri sevmezmiş, israf etmek demek, bir şeyi ihtiyaçtan fazla kullanıp ziyan etmek demekmiş (Damla, 2017a:96)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Nurdan Damla'nın dini içerikli çocuk kitapları, çocuk edebiyatının temel ilkelerine göre biçim özellikleri ve içerik özellikleri bakımından değerlendirilmiştir. Biçim bakımından boyut, kâğıt cinsi, sayfa düzeni, harfler, resimler olarak incelenmiştir. Kitapların boyutları ve sayfa sayıları çocuğun yaş grubu düşünüldüğünde birkaç kitabın uygun olmadığı gözlemlenmiştir. "40 Adımda Muhteşem Peygamberim" 16 x 23,5 cm ve 459 sayfa, "365 Günde Sevgili Kitabım" 19 x 27 cm ve 477 sayfa, 365 Günde Sevgili Peygamberim 20,5 x 28,5 cm ve 445 sayfa olarak oluşturulmuştur. Sayfalar okumayı kolaylaştıracak şekilde dizayn edilmiştir. Kitapların kâğıt kalitesi ve kapağı her kitapta aynı değildir. Kitaplarda genelde çocukların düzeyine uygun puntolar kullanılmış, satır aralıklarına dikkat edilmiş ve dikkat çekmek amaçlı farklı karakter yazılarına yer verilmiştir. Bazı metinlerin yazımında farklı renkler kullanılmış, sayfaların daha canlı görünmesini sağlamıştır. Resimler çocukların düzeyine uygun olmakla beraber bazı kitaplarda birbirinin tekrarı sayılabilecek resimler yer almaktadır. Resimler nitelik bakımından aynı özellikte değildir. Nurdan Damla'nın dini içerikli çocuk kitaplarının biçim bakımından standart ölçülerde olmadığı her kitabın kendi içinde farklı özellikler taşıdığı söylenebilir.

İçerik bakımından konu, izlek, karakterler, ileti, çevre, dil ve anlatım olarak değerlendirilmiştir. Dinî öğretilerin yer aldığı konuları seçen yazar, olayları araç olarak kullanmıştır. Olaylar sırasında çok fazla dinî konularda bilgi verildiği saptanmış, öğreticilik ön plana çıkmıştır. Konuya uygun olarak verilmek istenen izlekler daha çok dinî izleklerdir. Bu çerçevede öne çıkan izlekler: Allah sevgisi, Peygamber sevgisi, İslam dini sevgisi, iyi bir Müslüman olma. Karakterler iyi bir Müslüman örneğini temsil edecek şekilde ve idealize edilerek oluşturulmaya çalışılmıştır. Olumlu bir din algısına yönelik açık iletiler yer almaktadır. İnsanların Allah'ı, Peygamberi ve İslam dinini tanıdıkça ve yaşadıkça mutlu ve huzurlu olabileceği, evrenin yaratılış amacına uygun hayat süreceği iletilerine yer verilmiştir. Çevre anlatılan konuya uygun olarak oluşturulurken varlıkların yaratılış sebeplerini açıklamak için bazen araç olarak kullanılmıştır. Dil ve anlatım çocukların düzeyleri düşünülerek oluşturulmuş ancak öğreticiliğin çok fazla olmasından dolayı eserlerinde ara ara didaktik bir dilin hâkimiyeti göze çarpmaktadır.

Din, hayatın bir gerçeğidir. Bundan dolayı, çocuk edebiyatının çocuğun hayatına dokunduğu, onları eğlendirdikleri kadar eğittiği kitapların yanında, dinî değerlerin aktarıldığı çocuk kitapları da yer almaktadır. Ancak dinî içerikli çocuk kitaplarının edebî zevki ihmal etmeden, çocuk bakışına ve gerçekliğine dayanarak, ana dilin inceliklerini duyumsatarak ve çocuğun gelişimine uygun bir şekilde, öğreticiliği esas almadan, sezdirme yoluna başvurarak oluşturulması gerekmektedir. Bu nedenle dinî değerlerin aktarıldığı çocuk kitaplarının niteliği çok önemlidir. Kitabın seçiminde öğreticiliğin çok fazla olması, çocuğun kitapta kendini bulamaması, çocuğun kitaptan soğumasına neden olabileceği gibi dinî değerlerin aktarımında da istenilen hedefe ulaşılmasını engelleyecektir. Bu nedenle kitap seçiminde hayal dünyasını zenginleştirecek, kişiliklerini olgunlaştıracak ve dinî değerleri duyumsatan kitaplar tercih edilmelidir.

KAYNAKÇA

- Ahşap, N. (1999). Çocuk edebiyatı ve din. *Çocuk Edebiyatı Derneği Üç Aylık, Cilt 24, Sayı 1, Sayfa 1-3.*
- Bilgin, B. (1994). Ahlak terbiyesinde dinî hikâyeler. *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi, Sayı 1, Sayfa 51-74.*
- Bilgin, B. (2001). *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi.* Ankara: Gün Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç, E. vd. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemler.* Ankara: Pegem Akademi.
- Çalışkan, A. (2001). İslami çocuk edebiyatı. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 409-435.*
- Çer, E. (2019). Çocuk edebiyatı yapıtlarının çocuğa göre olmasını sağlayan başat bir değişken: Eğitsel özellikler. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi Cilt 3, Sayı 1, Sayfa 1-11*
- Dilidüzgün, S. (2018). *Çağdaş Çocuk Yazını.* Ankara: Tudem Yayınları.
- Kayabaşı, B., Yılmaz, M. ve Doyumgaç, İ. (2016). Mustafa Ruhi Şirin hikâyelerinin okunabilirlik açısından incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 326-343.*
- Kıymaz, M. S., Gürlek, E. (2021). Çocuk edebiyatı ürünlerinin yaş gruplarına göre seviyelendirilmesi. *Çocuk Edebiyatı.* (Ed. Tunagör ve Kardeş). Ankara: Pegem Akademi.
- Oğuzkan, A. F. (2013). *Çocuk Edebiyatı.* Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özdemir, E. (2018). *Eleştirel Okuma.* Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Selçuk, M. (1990). *Çocuğun Eğitiminde Dinî Motifler.* Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Sever, S. (2015). *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü.* Ankara: Tudem Yayınları.
- Sever, S. (2019). *Çocuk ve Edebiyat.* Ankara: Tudem Yayınları.

- Sever, S. (2007). *Çocuk Edebiyatı Öğretimi Nasıl Olmalıdır?* II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu, (Yay. Haz.: S. Sever). Ankara: Anlra Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, s.41-56.
- Şimşek, T. (2018). *Çocuk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Şirin, M. R. (2007). *Çocuk Edebiyatı Kültürü*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Şirin, M. R. (2015) *Çocuğa Adanmış Konuşmalar II*. İstanbul: İz Yayıncılık
- Şirin, M. R. (2019). *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış*. İstanbul: Uçan At Yayınları.
- Turan, İ. (2010). Bazı Batı ve Türk klasiklerinde dini ve ahlâkî değerler. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi Cilt 10, Sayı 1, s. 171-194*.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Nurdan Damla'nın İncelenen Çocuk Edebiyatı Yapıtları

- Damla N. (2013). *Besmele Hazinesi*. İstanbul: Nesil Çocuk Yayınları.
- Damla N. (2019). *Cennet Nasıl Bir Yer*. İstanbul: Foliant Yayınları.
- Damla, N. (2015). *Peygamberimizin Mucizeleri*. İstanbul: Nesil Çocuk Yayınları.
- Damla, N. (2017a). *Bizim Evde Ramazan*. İstanbul: Timaş Çocuk Yayınları.
- Damla, N. (2017b). *Dünya Çocukları Peygamberimizi Tanıyor*. İstanbul: Timaş Çocuk Yayınları.
- Damla, N. (2017c). *Yoldaki İpuçları/Maceraya Yolculuk*. İstanbul: Timaş Çocuk Yayınları.
- Damla, N. (2018a). *365 Günde Sevgili Kitabım Kuran*. İstanbul: Timaş Çocuk Yayınları.
- Damla, N. (2018b). *40 Adımda Muhteşem Peygamberim*. Ankara: Çilek Kitaplar.
- Damla, N. (2019). *Peygamberlerin Mucizeleri*. İstanbul: Timaş Çocuk Yayınları.
- Damla, N. (2020). *365 Günde Sevgili Peygamberim*. İstanbul: Timaş Çocuk Yayınları.
- Damla, N. (2020). *Biricik Dinim İslam*. Ankara: Çilek Kitaplar.